

CO DĚLAT- INTERVENCE PEDAGOGA
Rizikové chování ve školním prostředí - rámcový koncept

Příloha č. 9

Extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus

Typ rizikového chování	Za extremistické chování lze považovat takové, které je vědomě konáno ve prospěch politických, náboženských a etnických hnutí a ideologií, která směřují proti základům demokratického ústavního státu. U studentů/žáků se zpravidla jedná pouze o dílčí postoje a formy podpory, které mají často pouze slabý ideologický základ. Rasistické chování je takové, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaným podle biologického, rasového či národnostního původu tyto příslušníky těchto skupin hodnotí a případně (ve formě „tvrdého rasismu“) je i poškozují. Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci. Antisemitské jednání je takové, které poškozují objekt židovského charakteru kvůli tomu, že tomuto objektu přisuzuje určité negativní vlastnosti či symbolický význam na základě subjektivní percepce židovství. Extremismus lze dělit na: - pravicový (odmítá rovnost lidí a na tomto základě potlačuje svobodu některých z nich); - levicový (absolutizuje rovnost lidí na úkor individuální svobody); - náboženský (nárokuje suverenitu náboženského vyznání na úkor excesivního porušení lidských práv a individuální svobody); - etnicko-regionální (nárok na suverenitu a separaci vlastního etnika anebo regionu vede k excesům potlačování svobody jiných). - environmentální (zájmy subjektivně pojaté přírody a jejich částí jsou nadřazeny demokratickým principům a prosazovány excesivně na úkor lidské svobody) Rizikové typy chování žáků/studentů: - verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců či návštěvníků školy kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu (včetně střetů různých extremistických či etnicky/nábožensky vymezených part a skupin); - revizionistické zpochybňování oficiálních výkladů historie či pojetí soudobé
-------------------------------	---

	demokracie ve prospěch extremistického výkladu; - agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky (včetně možnosti vytváření extremistických part a skupin ve škole); - využívání školního vzdělání a výcviku k nabytí znalostí, dovedností a schopností pro bezprostřední využití v extremistické scéně (návuk bojových umění v kroužcích sebeobrany apod.); - využití školních prostor, zařízení a přístrojů ve prospěch extremismu (např. využití školních počítačů a serverů k vytváření a umístění extremistických internetových stránek); - zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu (škála mimoškolních extremistických aktivit je široká).
Východiska	Výskyt politického extremismu a antisemitismu je pravděpodobný především u starších žáků školního věku (cca od 12-13 let) a především pak studentů a učňů na středním stupni. Primitivní rasistické a xenofobní postoje se mohou vyskytnout i u dětí předškolního a ranně školního věku, ať již jako důsledek rodinné výchovy a vlivu okolí nebo pod vlivem bezprostřední situace a reakcí spolužáků. I když neexistují přesné statistky, v extremistické mládežnické scéně lze odhadovat zhruba na 75% chlapců a 25% dívek. Na politickou socializaci dívek do extremistické scény (v jejíž pravicové části a u velké části etnických a náboženských extremistů panují tradiční sexistické vztahy s mužskou dominancí) mají výrazný vliv rodinné vazby (především bratr – sestra) a partnerské vztahy. Rasistické a xenofobní postoje mohou být vyjadřovány i osobami, které nepatří do extremistické scény, přičemž např. rasistické nadávky mohou rovnoměrně užívat dívky i chlapci. Výskyt rasismu a extremismu ve škole je podmíněn i tradicemi, specifiky a problémy určitého regionu a podmínkami na konkrétní škole (např. kriminální či agresivní chování příslušníků určité etnické menšiny může vyvolat reakci ve formě vzniku pravicově-extremistické skupiny, případně přítomnost pravicových extremistů může vyvolat vznik levicově extremistických protivníků apod.).

Rizikové faktory	Doména	Protektivní faktory
agresivita	osobnost	kontrola impulsivity
narcismus	osobnost	kontrola sebeobdivu
odcizení a potřeba začlenění	osobnost, vrstevníci	silné komunitní vazby, pozitivní volnočasové aktivity
nadměrné autoritářství	rodina, škola	odbourávání přehnaně autoritářských modelů
politický vliv okolí	rodina, vrstevníci, internet	vědomostní kompetence
pedagogická nekompetence	pedagogičtí pracovníci	efektivita školského systému
paušalizující stereotypy	vrstevníci, rodina, společnost	vědomostní kompetence, pozitivní zážitky
protekce/korupce	škola/společnost/stát	vhodná prezentace problému a jeho řešení
kriminalita	škola/společnost/stát	vhodná prezentace problému a jeho řešení
politikaření a nedodržování demokratických hodnot	politické spektrum	vhodná prezentace problému a důsledná demokratická politika

Příklon k extremismu ovlivňují osobnostní dispozice, které jsou dovářeny rodinným, školským a volnočasovým prostředím. Silný je především vliv blízkých vrstevníků a rodiny (příčemž v poslední době se v ČR objevuje fenomén dvougeneračních extremistických rodin, kdy rodiče podporují v extremistických postojích své děti). Důležité jsou i osobní zážitky (např. útok od pravicových extremistů může přivést mladého člověka do militantní levicově extremistické scény, okrádání od romského gangu může posílit rasistické předsudky apod.). Na politickou socializaci mladých extremistů má vliv i politická situace a její zprostředkování (zvláště mediální, ale i pedagogické).

Sít' partnerů, spolupráce v komunitě, kraji	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Odbor speciálního vzdělávání, http://www.msmt.cz/ministerstvo Školské komise/výbory krajů a měst Odbor bezpečnostní politiky Ministerstva vnitra ČR, http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-bezpecnostni-politiky.aspx Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR, http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-prevence-kriminality.aspx Bezpečnostní komise krajů/měst Ústav pro studium totalitních režimů, http://www.ustrcr.cz/ Člověk v tísni o. s., http://clovekvtsni.cz/
--	--

	Nevládní organizace proti pravicovému a etnickému extremismu, rasismu, a xenofobii: Český helsinský výbor, http://www.helcom.cz/ In-Iustitia, http://www.in-ius.cz/ Nadace Tolerance a občanská společnost, http://www.ecn.cz/tolerance/ Asi-Milovaní, http://www.asimilovani.estranky.cz/ Lokální iniciativy v některých regionech (např. V Ústí neonacisty nechceme, http://www.vustineonacistynehceme.cz/) V případě rasistických střetů ve škole vyvolaných jednáním romských žáků (včetně jejich rasistického chování) možnost obrátit se na romské poradce, romské organizace (např. Romea, http://www.romea.cz či Drom, http://www.drom.cz) a případně na neoficiální romské autority v lokalitě. Proti antisemitismu: Liga proti antisemitismu, http://antisemitismus.wz.cz/ Národní památník Terezín, http://www.pamatnik-terezin.cz/showdoc.do?docid=4 Židovské muzeum Praha, http://www.jewishmuseum.cz/ V rámci boje proti levicovému extremismu možnost využití zájmových skupin poškozených komunistickým režimem (Konfederace politických vězňů, http://www.kpv-cr.cz/) Poradenství proti náboženskému extremismu: http://www.sekty.cz/www/index.php www.icej.cz
Legislativní rámec, dokumenty	Strategie boje proti extremismu, http://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (v současnosti připravována jeho aktualizace), http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministerstva-skolstvi-mladeze-a-telovychovy . Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon)(v platném znění) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (v platném znění). Směrnice Rady 2000/43/ES

	ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0043:cs:HTML Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32008F0913:CS:HTML
Typ prevence specifická prevence x nespecifická prevence	Všeobecná specifická primární prevence formou zprostředkování demokratických hodnot a principů lidských práv a tolerance, výuka o extremismu a o negativních spojeních s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů, debaty s angažovanými osobami (např. diskuse s oběťmi extremistických útoků). Možnost využití životních příběhů, uměleckých děl –literatury, filmů s následnou besedou. Specifické formy prevence ve vztahu k již působícím extremistům a jejich strukturám ve škole (např. vzájemná diskuse s jejich potenciálními terči násilí).
Doporučené postupy a metody z hlediska pedagoga	Zjistit hloubku extremistického přesvědčení či rasistických, xenofobních anebo antisemitských postojů u jednotlivců a zjistit jejich případné vazby na extremistickou scénu mimo školu. Zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole. Vyvolat diskusi o problémech souvisejících s uvedenými postoji s cílem odhalit jejich příčinu. Nabídnout alternativní volnočasové aktivity. Zaměřit výuku na tyto problémy. Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky vyvolanými uvedenými postoji a názory. Pozvat experty k diskusi s žáky/studenty. Informovat rodiče v případě zjištění uvedených hlouběji zakotvených postojů a nabídnout jim spolupráci. V případě závažných projevů (především násilných) informovat bezpečnostní složky (Policii ČR) Nevhodné přístupy: Moralizování a skandalizace bez obeznámenosti s problematikou mládeže a extremismu. Okamžité vyhrožování tresty a zákonnými postihy v případě kontroverzních

	názorů v běžných diskusích. Nezkoumání motivace lidí k určitému jednání, které se na první pohled může jevit extremistické, ale nemusí takové být. Přejímání extremistických názorů do výuky a argumentace s cílem zalíbit se extremisticky orientované mládeži.
Kdy, koho a v jakém případě vyrozumět – škála rizika ve vztahu k typům prevence.	Rodiče vyrozumět v případě opakovaných verbálních či vizuálních projevů s možným extremistickým podtextem či v případě odůvodněného podezření na účast žáka v konsistentní extremistické partě a v případě užití násilí s extremistickým, rasistickým xenofobním anebo antisemitským podtextem. Policii vyrozumět v případě podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost (např. opakované rasistické verbální výpady se závažnými dopady na psychiku terčů takových výpadů apod.) a na takto motivované vážnější formy násilí.
Možnosti a limity pedagoga	Pedagog má možnost sebevzdělávání v problematice extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu i v procvičování argumentačních schopností. Výraznou roli může sehrát jeho neformální autorita a charisma. Obtížné je prosazování pedagogických protiextremistických postupů tehdy, pokud extremismus, rasismus, xenofobie či antisemitismus podporují rodina, partneři nebo vlivní vrstevníci a vzory mladých lidí.
Odkazy, literatura	Interkulturní vzdělávání a extremismus, http://www.msmt.cz/socialni-programy/interkulturni-vzdelavani-a-extremismus Bezpečnostní hrozby - extremismus, http://www.msmt.cz/socialni-programy/interkulturni-vzdelavani-a-extremismus Demjančuk, Nikolaj - Drotárová, Lucia: Vzdělání a extremismus, Nakladatelství EPOCH, Praha 2005. Mareš, Miroslav, Smolík, Josef: Školní výuka a politický extremismus. Pedagogická orientace, 2010, roč. 20, č. 2, s. 40–54. Zeman, Václav (ed.): Hrozby neonacismu – příležitosti demokracie. Asi-Milování. http://www.asi-milovani.cz/dat/Hrozby_neonacismu-prilezitosti_demokracie.pdf Rexter. Časopis pro výzkum radikalismu, extremismu a terorismu, http://www.rexter.cz